

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen ikäääntyneiden ja erityisryhmien asiakkaiden asumispalvelujen myöntämisperusteet ja soveltamisohjeet

Sote ihmisen
kokoiseksi.

Sisällysluettelo

1. Asumispalveluiden myöntämisen periaatteet.....	4
2. Asumispalvelujen tavoitteet ja sisältö	5
2.1 Asumispalvelut (Sosiaalihuoltolaki 21§).....	5
2.2 Laitoshoidon (Sosiaalihuoltolaki 22§).....	6
2.3 Lyhytaikainen asumispalvelu	6
3. Asumispalvelujen myöntämisperusteet	6
3.1 Lyhytaikainen asumispalvelu	7
3.1.1 Omaishoidon lakisääteiset vapaat lyhytaikaishoidossa	7
3.1.2 Tilapäinen lyhytaikaishoito	7
3.1.3 Äkillinen lyhytaikaishoito	7
3.1.4 Säännöllinen lyhytaikaishoito.....	8
3.2 Arviointi ja kuntoutus	9
3.3 Lyhytaikaishoidon hakeminen ja päätöksenteko.....	9
3.3.1 Säännöllisen tai tilapäisen lyhytaikaishoidon hakeminen	9
3.3.2 Äkilliseen lyhytaikaishoittoon ohjautuminen.....	9
3.3.3 Arviointi- ja kuntoutusjakson hakeminen	10
3.4 Yhteisöllinen asuminen.....	10
3.5 Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	12
4. Asumispalveluiden myöntämisen prosessi.....	14
4.1 Pitkäaikaisen asumispalvelupaikan hakeminen ja päätöksenteko.....	14
4.2 Paikan myöntäminen määräajaksi	15
4.3 Asumispalvelupaikan vastaanottaminen	15
4.4 Asumispalvelupaikasta kieltäytyminen	16
4.5 Asiakkaan palvelutarpeen muuttuminen asumispalvelupaikkaa odottaessa.....	16
4.6 Asumispalvelupaikan vaihtaminen	17
4.7 Asumispalvelupaikasta luopuminen.....	17
5. Muuta huomiotavaa.....	18
5.1 Palveluseteli.....	18
5.2 Kotikuntalain mukainen muutto asumispalveluihin	18
5.3 ARA- selvitys	19
5.4 Erityisryhmien asuminen	19
5.4.1 Psykogeriatrinen hoiva	20

5.4.2 Mielenterveys- ja päihdekuntoutajat ja vammaispalvelun asiakkaat	20
5.5 Asumispalvelupaikkaa odottavien kiireellisyysjärjestys	22
Liitteet.....	24

Palveluiden järjestämisen lautakunta 14.6.2023 § 27

1. Asumispalveluiden myöntämisen periaatteet

Ohjeen taustalla on Keski-Uudenmaan sote- kuntayhtymän yhtymähallituksen hyväksymät Ikääntyneiden asumispalvelujen myöntämisperusteet ja soveltamisohjeet (Yhtymähallitus 12.6.2018 § 64) sekä Ikääntyneiden ja erityisryhmien asiakkaiden sijoittuminen ikääntyneiden asumisen palveluihin ja laitoshoitoon asiakirjat (Yhtymähallitus 26.11.2019 § 163).

Tämä ohje kertoo ikääntyneen asumispalvelua tarvitsevan asiakkaan palveluprosessin kokonaisuudessaan kattaen asumispalvelupaikan hakemisen, paikan tarjoamisen, paikan vastaanottamisen, mahdollisen paikan vaihtamisen sekä paikasta luopumisen. Tarkoituksena on asiakasnäkökulman vahvistaminen, jonka mukaan jokainen asiakas sijoittuu oikeaan, hoidon sekä hoivan tarvetta vastaavaan, paikkaan. Tämän toimintaohjeen tarkoituksena on myös selkiyttää erityisryhmien, kuten mielenterveys- ja päihdekuntoutujien ja vammaispalvelun asiakkaiden, sijoittumista ikääntyneiden asumispalveluihin.

Lakiin ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (604/2022) ja Sosiaalihuoltolakiin (1301/2014) tuli muutoksia 1.1.2023 alkaen. Entistä vahvemmin linjataan kotiin annettavat palvelut ensisijaiseksi iäkkään henkilön pitkäaikaisen hoidon ja huolenpidon toteuttamisen muodoksi. Asiakkaan kotona asumista tuetaan sosiaalipalvelujen, omaishoidon tai perhehoidon turvin. Kotihoitoa järjestetään henkilön tarpeen mukaan vuorokaudenajasta riippumatta.

Asumispaikan hakeminen tulee ajankohtaiseksi, mikäli yksityiskotiin järjestettävät sosiaali- ja terveyspalvelut sekä muut tukipalvelut koetaan riittämättömiksi tai koti ei enää muutoin sovellu siellä asumiseen. Sosiaalihuoltolain tarkoittamaa asumispalvelua annetaan yhteisöllisenä asumisena tai ympärivuorokautisena palveluasumisena. Ennen asumiseen sijoittamispäätöstä asiakkaan toimintakyky ja palveluntarve kartoitetaan sekä selvitetään perhehoidon mahdollisuus.

Palvelun tarve arvioidaan laaja-alaisesti yhteistyössä asiakkaan ja hänen läheistensä sekä hoitoon osallistuvan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä koostuvan moniammatillisen työryhmän kanssa. RAI- toimintakyvyn arviointijärjestelmää, muistia mittaavaa MMSE-testiä ja muita toimintakykytestejä hyödynnetään palvelutarpeen arvioinnissa sekä päätöksenteon tukena.

Asiakas voi sijoittua Keski- Uudenmaan hyvinvointialueen omiin palveluasumisen yksiköihin tai ostopalveluyksiköihin. Ostopalveluyksiköiden kanssa hyvinvointialueella on voimassa olevat puitesopimukset tai erityistapauksissa suoramarkintasopimukset. Puitesopimuskumppaneita on sekä hyvinvointialueella että sen ulkopuolella, pääosin Uudenmaan alueella. Asumispalveluita tarjotaan myös palvelusetelituottajien palveluin.

2. Asumispalvelujen tavoitteet ja sisältö

2.1 Asumispalvelut (Sosiaalihuoltolaki 21§)

Sosiaalihuoltolain mukaan asumispalveluja järjestetään henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisensa järjestämisessä. Sosiaalihuoltolain mukaisia asumispalveluja ovat tilapäinen ja tuettu asuminen, yhteisöllinen asuminen ja ympärivuorokautinen palveluasuminen. Monimuotoisten asumis- ja palvelukokonaisuuksien edistämiseksi laki mahdollistaa erilaisten asumispalvelumuotojen toteuttamisen samassa rakennuskokonaisuudessa. Asumispalveluja toteutettaessa on huolehdittava siitä, että henkilön yksityisyyttä ja oikeutta osallistumiseen kunnioitetaan ja hän saa tarpeenmukaiset kuntoutus- ja terveydenhuollon palvelut.

Yhteisöllinen asuminen (SHL 21b§) korvaa palveluasuminen -nimisen palvelun. Yhteisöllisellä asumisella tarkoitetaan hyvinvointialueen järjestämää asumista esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa henkilön hallinnassa on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa asukkaille on tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa, jota varten on tarkoitukseen soveltuvat tilat.

Yhteisöllistä asumista järjestetään henkilölle, joka tarvitsee hyvinvointialueen järjestämää asumista sen vuoksi, että hänen toimintakykynsä on alentunut korkean iän, sairauden vamman tai muun vastaavan syyn vuoksi. Sairaudella tarkoitetaan sekä fyysisiä että psyykkisiä sairauksia. Lisäksi edellytetään, että henkilön hoidon ja huolenpidon tarve on kohonnut toimintakyvyn alentumisen johdosta.

Asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaiset palvelut järjestetään yhteisöllisestä asumisesta erillisinä sosiaalipalveluina. Palveluja voi tuottaa yksi tai useampi yksikön ulkopuolinen yksityinen tai julkinen palveluntuottaja. Palvelut voidaan toteuttaa osaksi tai kokonaan myös yksikön oman henkilöstön avulla. Asiakkaiden yksilöllisen tarpeen mukaiset palvelut toteutetaan esimerkiksi kotihoitona ja muina kotiin annettavina palveluina, myös silloin kun palvelun antaa yksikön oma henkilöstö. Asiakkaalla on oikeus saada tarpeidensa mukaiset palvelut vuorokauden ajasta riippumatta. Yhteisöllisen asumisen asiakkaalle voidaan järjestää myös omaishoidon tuesta annetussa laissa tarkoitettua omaishoitoa.

Ympärivuorokautista palveluasumista (SHL 21c§) järjestetään henkilöille, joilla hoidon ja huolenpidon tarve ja tarve henkilöstön läsnäoloon on ympärivuorokautista eikä hoitoa ja huolenpitoa tai vaativaa ammatillista hoitoa ei ole mahdollista tai henkilön edun mukaista järjestää kotihoitona, omaishoitona, perhehoitona tai muulla tavalla. Ympärivuorokautisessa palveluasumisessa palveluihin sisältyvät asiakkaan tarpeen mukainen hoito ja huolenpito, toimintakykyä ylläpitävä ja edistävä toiminta, ateriat, vaatehuolto-, peseytymis- ja siivouspalvelut sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut. Asumisyksikön on oltava esteetön ja turvallinen.

2.2 Laitoshoito (Sosiaalihuoltolaki 22§)

Iäkkäiden henkilöiden pitkäaikainen hoito sosiaalihuollon laitostyöyksiköissä lakkautetaan 1.1.2028 mennessä. Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella sosiaalihuoltolain tarkoittamia laitospalveluja järjestetään vain lyhytaikaisena, ympärivuorokautisesti. Laitospalveluja toteutettaessa henkilölle on järjestettävä hänen yksilöllisten tarpeidensa mukainen kuntoutus, hoito ja huolenpito.

2.3 Lyhytaikainen asumispalvelu

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen lyhytaikaishoidon palvelua tarjoavat yksiköt on keskitetty osaan kunnista.

Ikääntyneiden säännöllinen lyhytaikaishoito on ennaltaehkäisevää ja toimintakykyä tavoitteellisesti ylläpitävää ja edistävää toimintaa. Lyhytaikaishoidolla tuetaan sekä iäkkäiden kotona asuvien hyvinvointia ja terveyttä että läheistään hoitavien omaisten voimavaroja. Tilapäistä asumista järjestetään henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee asumisensa järjestämisessä hyvinvointialueen lyhytaikaista tai kiireellistä apua.

Palveluiden järjestämisen lähtökohtana on asiakkaiden tasavertainen ja oikeudenmukainen kohtelu. Kriteerien tarkoituksena on selkiyttää hoidon kohdentamista sitä tarvitseville. Asiakkaille tarjotaan jaksoilla heidän tarvitsemansa yksilöllinen, omatoimisuutta tukeva sekä kuntouttava palvelu ja hoito. Samalla ehkäistään ja myöhennetään pitkäaikaisen ympärivuorokautisen perhehoidon tai palveluasumisen tarvetta.

Vammaispalvelun tai päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaan äkillinen tuen tai hoidon tarve arvioidaan ja järjestetään sillä vastuualueella, missä hänen asiakkuutensa on.

3. Asumispalvelujen myöntämisperusteet

Asumispalvelujen tarpeen arvioinnissa olennaista on kokonaisarvio asiakkaan tilanteesta. Kokonaisarvioon vaikuttavat myös asiakkaan selviytymistä heikentävät sairaudet, asumisolosuhteet, sosiaalinen verkosto ja työntekijän kokonaisarvio henkilön selviytymisen edellytyksistä. Lisäksi otetaan huomioon vaikeat psyykkiset, sosiaaliset tai turvallisuuteen liittyvät ongelmat.

Palveluiden myöntäminen perustuu henkilökohtaiseen kokonaisvaltaiseen palvelutarpeen selvittämiseen, joka kattaa henkilön omat voimavarat, toimintakyvyn, terveydentilan, päivittäisten toimintojen sujumisen, asumisolosuhteet ja sosiaalisen verkoston. Asiakkaan palvelutarpeen arvioinnissa käytetään RAI-järjestelmää. RAI on asiakkaiden hoidon tarpeen, laadun sekä kustannusten arviointi- ja seurantajärjestelmä.

Palvelutarpeen selvittäminen ei johda automaattisesti ympärivuorokautisen palveluasumisen myöntämiseen, vaikka myöntämisperusteet täyttyisivät. Ensisijaisesti pyritään aina tukemaan asiakkaan kotona asumista laaja-alaisilla ja monipuolisilla kotona asumisen palveluilla ja ratkaisuilla.

3.1 Lyhytaikainen asumispalvelu

3.1.1 Omaishoidon lakisääteiset vapaat lyhytaikaishoidossa

Omaishoitajilla on omaishoidon tuesta annetun lain puitteissa oikeus lakisääteisiin vapapäiviin 2–3 vuorokautta kuukaudessa. Lyhytaikaishoito on yksi tapa järjestää hoidettavan hoito vapaiden aikana. Vapaita voi pitää joko säännöllisesti kuukausittain, tai kerryttää ja pitää pidemmän jakson kerralla. Lakisääteisten vapaiden lisäksi omaishoidon asiakkaille voidaan myöntää joko tilapäistä tai säännöllistä lyhytaikaishoitoa palvelutarpeen arvion pohjalta. Omaishoidon lakisääteisten vapaiden järjestämistavasta sovitaan yksilöllisesti omaishoidon sosiaaliohjaajan kanssa. Omaishoidon vapaiden järjestämisessä noudatetaan voimassa olevaa omaishoidon tuen myöntämisperusteita ja soveltamisohjeita.

3.1.2 Tilapäinen lyhytaikaishoito

Tilapäinen lyhytaikaishoito on tilapäiseen hoidon tarpeeseen tarkoitettu palvelumuoto, jonka ajankohta sovitaan etukäteen. Perusteina tilapäisen lyhytaikaishoidon järjestämiseen ovat: tilapäisesti lisääntynyt hoidon tarve tai sellainen hoitotilanne, johon ei voida muulla tavoin vastata (esim. omaishoitaja on estynyt hoitamasta) ja asiakas tarvitsee hyvinvointialueen apua asian ratkaisemiseksi. Jakson pituus ja tavoite tulee olla etukäteen sovittuna. Tilapäinen lyhytaikaishoidon jakso voi olla kestoaltaan pääsääntöisesti 1–6 vuorokautta yksilöllisen arvioinnin perusteella. Erityisen harkinnan perusteella ja asiakkaan tarve ja etu huomioiden tilapäinen lyhytaikaishoidon jakso voi olla pidempi. Tilapäistä lyhytaikaishoitoa voidaan myöntää yksilöllisesti omaishoidon, perhehoidon tai kotihoidon asiakkaalle, sekä kotona yksin asuvalle ikääntyneelle, joilla on perusteltu tarve tilapäiselle lyhytaikaishoidolle.

3.1.3 Äkillinen lyhytaikaishoito

Äkillisen lyhytaikaishoidon tarpeeseen varatut paikat hyvinvointialueella ovat tarkoitettu asiakkaille, joilla on tilapäisesti kasvanut hoidon ja huolenpidon tarve, ja jotka eivät voi asua omassa kodissaan äkillisen ennalta arvaamattoman muutoksen vuoksi. Useimmissa tilanteissa riittävä apu voidaan järjestää kotihoidon käyntien ja tukitoimien kera kotiin.

Äkillisen lyhytaikaishoidon tavoitteena on ensisijaisesti tarjota turvallinen paikka kriisitilanteen selvittelyyn ja riittävien apujen järjestämiseen.

Tavanomaisia syitä äkillisen lyhytaikaishoidon paikan tarpeeseen ovat:

- omaishoitajan äkillinen sairastuminen tai menehtyminen (omaishoidettavan tarve hoidolle on välitön),
- asiakkaan toimintakyvyn äkillinen lasku, mutta asiakas ei tarvitse terveyskeskustasoista hoitoa
- muistisairas asiakas on lähtenyt harhailemaan kotoaan löytämättä takaisin,
- asiakkaan kaltoinkohtelu,
- asiakkaan asumisolosuhteiden tuhoutuminen tai muuttuminen asumiskelvottomaksi.

Äkillisen lyhytaikaishoidon tavoite on aina asiakkaan kotiutuminen. Jakson pituus voi maksimissaan olla 7 vuorokautta. Kotiutumisen tai jatkohoidon suunnitelma tulee olla valmiina 1–3 vrk kuluessa asiakkaan tilanteen kriisiytymisestä. Asiakkaan palveluntarve arvioidaan asiakkaan palveluiden järjestämisestä vastaavan tahon, kuten asiakasohjauksen, geriatriksen keskuksen, kotihoidon tai vammaispalvelun työntekijän toimesta yhteistyössä lyhytaikaisyksikön kanssa. Mikäli valmius kotiutumiseen näyttää kestävän kauemmin kuin 14 vrk toimenpiteitä voidaan jatkaa kuntouttavan lyhytaikaishoidon puolella.

3.1.4 Säännöllinen lyhytaikaishoito

Säännöllisesti toistuvaa lyhytaikaishoitoa voidaan myöntää yksilöllisen arvioinnin perusteella omaishoidon tai kotihoidon asiakkaalle. Jakson pituus ja tavoitteet suunnitellaan etukäteen. Perusteina säännöllisen lyhytaikaishoidon järjestämiseen on toistuva lyhytaikaishoidon palvelun tarve asiakkaan edun ja hänen mahdollisen läheisensä näkökulmasta arvioituna.

Säännöllistä lyhytaikaishoitoa voidaan myöntää asiakkaalle pääsääntöisesti 2–6 vuorokautta kuukaudessa huomioiden lyhytaikaishoidon paikkatilanne. Erityisen harkinnan perusteella, ja asiakkaan tarve ja etu huomioiden, 7–14 vuorokautta kuukaudessa, silloin kun muilla kotona asumista tukevilla palveluilla ei pystytä enää vastaamaan asiakkaan palvelutarpeeseen. Säännöllisesti toistuvasta lyhytaikaishoidosta tehdään määräaikainen päätös (3-6kk), jolloin sen tarve arvioidaan uudelleen.

3.2 Arviointi ja kuntoutus

Arvioinnin ja kuntoutuksen tavoitteena on kohentaa, ylläpitää sekä tukea asiakkaan toimintakykyä ja omatoimisuutta. Kuntouttava lyhytaikaishoito on moniammatillista tavoitteellista kuntouttamista sekä asiakkaan toimintakyvyn arviointia.

Kuntouttava lyhytaikaishoito palvelee ikääntyneitä henkilöitä, joilla ei ole akuuttia sairaanhoidollista tarvetta, mutta kotona pärjääminen edellyttää moniammatillista ja ympärivuorokautista tarkempaa toimintakyvyn ja palvelutarpeen selvittämistä ja toimintakyvyn harjoittamista.

3.3 Lyhytaikaishoidon hakeminen ja päätöksenteko

Palvelun myöntäminen perustuu aina yksilölliseen palvelutarpeen arviointiin ja asiakassuunnitelmaan.

3.3.1 Säännöllisen tai tilapäisen lyhytaikaishoidon hakeminen

Ikääntyneiden sosiaalityön, omaishoidon ja muistihoidon asiakkuudessa olevat hakevat lyhytaikaishoitoa geriatrisen keskuksen sosiaaliohjaajan kautta. Päätöksen tilapäisestä tai säännöllisestä lyhytaikaishoidosta tekee virkasuhteinen sosiaaliohjaaja tai sosiaalityöntekijä yhteistyössä omatyöntekijän kanssa.

Uudet asiakkaat ohjautuvat palveluihin ikäihmisten asiakasohjauksen kautta, missä arvioidaan asiakkaan palvelutarve ja tehdään päätös myönnettävästä palvelusta. Asiakasohjauksesta myönnetään palveluna pääsääntöisesti yksittäisiä jaksoja tilapäiseen tarpeeseen.

3.3.2 Äkilliseen lyhytaikaishoitoon ohjautuminen

Äkilliseen lyhytaikaishoitoon asiakkaat ohjautuvat Keusoten sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten arvioinnin kautta. Geriatrisen keskuksen asiakkuudessa olevat hakevat äkillistä lyhytaikaishoitoa geriatrisen keskuksen sosiaaliohjaajan kautta.

Jos asiakas ei ole vielä säännöllisten palvelujen piirissä, hakee hän tai hänen edustajansa äkillistä lyhytaikaishoitoa ikäihmisten asiakasohjauksesta tai sosiaali- ja kriisipäivystyksestä virka-ajan ulkopuolella. Päätöksen äkillisestä lyhytaikaishoidosta tekee tuolloin asiakasohjauksen työntekijä.

3.3.3 Arviointi- ja kuntoutusjakson hakeminen

Kuntouttavalle lyhytaikaishoidon jaksolle ohjaututaan äkillisen lyhytaikaishoidon yksiköstä, mikäli asiakkaan kotiutumiselle ei ole edellytyksiä suoraan aiemmasta yksiköstä. Kuntouttavaan lyhytaikaishoittoon ohjaututaan myös lähetteellä Keusoten kuntoutuskeskuksen asiakasjonosta. Lyhytaikaishoitoa voidaan myöntää myös arviointijaksona toimintakyvyn ja hoivan tai oikean jatkopaikan arvioimiseksi (perhehoito, yhteisöllinen asuminen tai ympärivuorokautinen palveluasuminen), mikäli kotona pärjääminen ei onnistu.

3.4 Yhteisöllinen asuminen

Palvelun lähtökohta:

Yhteisölliseen asumiseen siirtymisen lähtökohta on, että asiakas ei pysty asumaan omassa kodissaan avopalvelujen turvin ja hän hyötyy tuetummasta asumisesta. Asiakkaalla ei kuitenkaan ole pääsääntöisesti jatkuvaa yöllistä avuntarvetta, mutta asiakkaalla on oikeus saada tarvitsemansa apu vuorokauden ajasta riippumatta. Mahdollinen yöllinen apu turvataan turvahälyttimellä tai muulla teknologialla.

Avuntarve:

Asiakas tarvitsee päivittäisissä toiminnoissa toisen henkilön tukea, apua, ohjausta ja valvontaa. Asiakas selviytyy pääsääntöisesti yhden hoitajan avustettavana. Asiakas kykenee liikkumaan itsenäisesti tai apuvälineen turvin.

Toimintakyky:

Asiakkaan toimintakyky on alentunut fyysisistä, psyykkisistä, sosiaalisista tai kognitiivisista syistä, mutta hän ei tarvitse jatkuvaa ympärivuorokautista hoivaa ja huolenpitoa tai valvontaa. Yhteisöllisessä asumisessa asiakkaan edellytetään pystyvän käyttämään turvahälytintä. Asiakkaan muisti voi olla alentunut, mutta hänellä ei ole taipumusta eksymiseen.

Muuta:

Asiakkaalla voi olla voimakas turvattomuuden tunne, joka estää asumisen hänen omassa yksityiskodissaan. Asiakkaalla voi olla lieviä käytösoireita. Asiakas hyötyy sosiaalista kanssakäymistä edistävästä toiminnasta ja yhteisöstä.

Yhteisöllisen asumisen myöntämisen RAI-arvot

KOGNITIO / MUISTI	• CPS vähintään 2 (kognition heikkeneminen, asteikko 0–6) • MMSE 22 tai vähemmän (muistimittari, asteikko 0–30)
TOIMINTAKYKY RAI	<u>RAI CA + Helsa</u> • CPS vähintään 2 (kognition heikkeneminen, asteikko 0–6) • ADL0 1 (päivittäiset toiminnot, asteikko 0–1) • REHAB vähintään 2 (kuntoutustarve, asteikko 1–5) • AUA vähintään 3 (laajan arvioinnin tarve, asteikko 1–6) • SUA vähintään 2 (hoidon aloitustarve, asteikko 1–4) <u>Lisäksi mahdollisuus:</u> HC osittaisarviointiin (Maple 5) • MAPLe vähintään 3–4 <u>RAI HC</u> Asiakkaan toimintakyky tulee olla heikentynyt: • MAPLe vähintään 3–4, kohtalainen (palvelutarve, asteikko 1–5) <u>Lisäksi vähintään kaksi seuraavista:</u> • ADL-H vähintään 1 (päivittäiset toiminnot, asteikko 0–6) • IADLCH vähintään 4 (arkisuoriutuminen, asteikko 0–6) • CAPS vähintään 10 aktivoitunut (ongelmia fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn alueilla, asteikko 1–30) • CHESS vähintään 2 (terveydentilan vakaus, asteikko 0–5) • CPS vähintään 2 (kognition heikkeneminen, asteikko 0–6) • COMM enintään 3 (kommunikaatio, asteikko 0–8) • ABS 5 (haastava käyttäytyminen, asteikko 0–12)

	<u>RAI LTCF</u> • ADL-H vähintään 1 • CPS vähintään 2 • CAPS vähintään 10 aktivoitunut • CHESS vähintään 2 (terveydentilan vakaus, asteikko 0–5)
MUUT MITTARIT	<u>Numeeristen ja sanallisten kriteerin</u> tukena voidaan käyttää myös muita mittareita yksilöllisen tarpeen mukaan mm. • GDS-15 (Myöhäisiän depressioseula, asteikko 0–15) • SPPB (lyhyt fyysisen suorituskyvyn arviointi) • Audit (Alkoholin käytön riskit) • Kaatumisvaaran arviointi Muut RAI:sta saatavat toimintakykyä ja terveydentilaa kuvaavat osat mm. • Sosiaalisen tilanteen arviointi (HELSA) • MNA (Ravitsemustilan arviointi CA, HC ja LTCF) • DRS (Masennusasteikko HC, asteikko 0–14) • Kipumittari (RAI Pain, asteikko 0–4) • Audit C

Asiakas ohjataan yhteisöllisestä asumisesta ympärivuorokautiseen palveluasumiseen, kun asiakas:

- tarvitsee jatkuvaa hoivaa ja valvontaa ympärivuorokautisesti
- tarvitsee 2 hoitajan apua
- ei pysty hälyttämään turvapuhelimella/hoitajakutsulla apua

3.5 Ympärivuorokautinen palveluasuminen

Palvelun lähtökohta:

Ympärivuorokautiseen palveluasumiseen siirtymisen lähtökohtana on, että kaikki kotona asumista tukevat palvelut on todettu riittämättömiksi.

Avuntarve:

Asiakkaan itsenäinen selviytyminen omassa kodissaan ei ole mahdollista tehostettujen avopalveluiden ja tukipalveluiden turvin. Asiakas ei selviydy kotihoidon käyntien välistä aikaa yksin. Perhehoito, omaishoito tai yhteisöllinen asuminen eivät ole enää riittävä palvelumuoto vastaamaan asiakkaan palvelutarpeeseen.

Toimintakyky:

Asiakkaan toimintakyky on selvästi alentunut fyysisistä, psyykkisistä, sosiaalisista tai kognitiivisista syistä ja hän tarvitsee ympärivuorokautista hoivaa ja huolenpitoa tai valvontaa. Asiakas ei kykene fyysisen tilansa tai toimintakykynsä heikentymisen tai muiden syiden perusteella selviytymään nykyisessä asumismuodossa avopalvelujen keinoin tuettuna. Asiakkailta voi olla myös sairaudesta johtuen vaikeita käytösoireita.

Muuta:

Asiakas odottaa ympärivuorokautisen asumispalvelun paikkaa ensisijaisesti kotona palvelujen turvin, (hetkellisesti) hoiva-asumisen yksikön lyhytaikaispaikalla tai omaishoidon, tai perhehoidon palvelujen piirissä lyhytaikaispaikalla.

Seuraavista mittareista tulee nousta yli määriteltyjen arvojen kaksi tai useampi mittari

TOIMINTAKYKY JA MUISTI

RAI-CA + Helsa

- CPS vähintään 4 (kognition heikkeneminen, asteikko 0–6) (tehty A, B, C osiot)
- ADL0 1 (Päivittäiset toiminnot, asteikko 0–1)
- AUA vähintään 4 (laajan arvioinnin tarve, asteikko 1–6)
- REHAB alle 2 (kuntoutustarve, asteikko 1–5)

Mahdollisuus HC osittaisarviointiin (Maple 5), tällöin MAPLe vähintään 4

RAI-HC

MAPLe vähintään 4, suuri / erittäin suuri (palvelutarve, asteikko 1–5)

Lisäksi vähintään kaksi seuraavista:

- CPS vähintään 4 (kognition keskivaikea heikkeneminen ja/tai keskivaikea/vaikea muistisairaus, asteikko 0–6)
- MMSE 17 tai vähemmän (muisti, asteikko 0–30)
- ADL-H vähintään 4 (runsas avuntarve, asteikko 0–6)

	Lisäksi täydentävänä jokin seuraavista, mikäli edellisistä vain yksi: • DRS vähintään 4 (masennus, asteikko 0–14) • CHESS vähintään 4 (terveydentilan vakaus, asteikko 0–5) • IADLCH vähintään 3 (arkisuoriutuminen, asteikko 0–6) • COMM enintään 3 (kommunikaatio, asteikko 0–8) • ABS 5 (haastava käyttäytyminen, asteikko 0–12)
MUUT MITTARIT YKSILÖLLISEN TARPEEN MUKAAN	• MNA (Ravitsemustilan arviointi) • GDS-15 (Myöhäisiän depressioseula) • Kaatumisvaaran arviointi • SPPB (lyhyt fyysisen suorituskyvyn arviointi) • Audit-C (Alkoholin käytön riskit)

4. Asumispalveluiden myöntämisen prosessi

lökkään henkilön tarvitsemista sosiaalipalveluista tehdään kirjallisen tai suullisen hakemuksen johdosta päätös ja myönnetty palvelut järjestetään viipymättä siten, ettei iäkkään henkilön oikeus välttämättömään huolenpitoon vaarannu. Päätös muiden kuin kiireellisten sosiaalipalvelujen myöntämisestä on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun kirjallinen tai suullinen hakemus on tullut vireille. Iäkkäällä henkilöllä on oikeus saada hänelle myönnetty muut kuin kiireelliset sosiaalipalvelut ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen kuukauden kuluttua vireille tulosta. Aika voi olla tätä pidempi, jos asian selvittäminen erityisestä syystä vaatii pidempää käsittelyaikaa tai toimeenpanon viivästymiselle on muu asiakkaan tarpeeseen liittyvä erityinen peruste. (Sosiaalihuoltolaki 45§).

4.1 Pitkäaikaisen asumispalvelupaikan hakeminen ja päätöksenteko

Asiakkaan hakiessa pitkäaikaista asumispalvelua ikäihmisten asiakasohjauksen asiakasohjaaja arvioi asiakkaan palvelutarpeen yhteistyössä asiakkaan vastuutahon kanssa. Asiakkaan mielipiteet ja toiveet kirjataan ylös asiakastietojärjestelmään ja pyritään huomiomaan asumispalvelun tarjoamisessa. Asiakkaan asia käsitellään moniammatillisessa

SAS-työryhmässä. Asiakasohjaaja tekee asiassa muutoksenhakukelpoisen viranhaltijapäätöksen. Mikäli asiakas täyttää asumispalvelun myöntämisen perusteet, mutta hyvinvointialueella ei ole tarjota välittömästi asiakkaalle asumispalvelupaikkaa, tehdään asiakkaalle kielteinen päätös asumispalvelupaikasta, mutta asiakas on oikeutettu odottamaan vapautuvaa asumispalvelupaikkaa sovittujen palvelujen turvin. Myönteinen palvelupäätös tehdään asumispalvelupaikan järjestyttyä. Jos asiakas ei täytä asumispalvelun myöntämisen perusteita, asiakas saa kielteisen palvelupäätöksen.

Ensisijaisesti selvitetään, voiko asiakas odottaa pitkäaikaista asumispalvelupaikkaa kotona kotihoidon ja kotona asumisen tukipalvelujen turvin. Jos asiakas ei pysty odottamaan asumispalvelupaikkaa kotona lisättyjenkään kotihoidon ja kotona asumisen tukipalvelujen turvin, hänelle järjestetään tarvetta vastaava odotuspaikka. Asiakas voi myös ostaa omakustanteisesti odotuspaikan yksityisistä palveluista.

Kuntayhtymä pyrkii osoittamaan asiakkaalle asumispalvelupaikan viimeistään kolmen kuukauden kuluttua vireille tulosta.

4.2 Paikan myöntäminen määräajaisesti

Asumispalveluihin siirryttäessä tehdään tarvittaessa määräajaisia palvelupäätöksiä (enintään kolmeksi kuukaudeksi). Määräajaisen palvelupäätöksen aikana asiakkaan palvelutarvetta asumispalveluissa arvioidaan. Määräajaisen palvelujakson jälkeen tulee asiakkaalle mahdollistaa paluu kotiin omaan kotiin mahdollisten tukipalveluiden turvin.

4.3 Asumispalvelupaikan vastaanottaminen

Asiakkaan kuulemisesta ja vaikutusmahdollisuuksista asumispalvelujen myöntämisessä noudatetaan erityisesti sosiaalihuoltolaissa, hallintolaissa sekä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa annettuja säädöksiä. Ikääntyneen, jonka tuen tarve on pysyvä tai pitkäaikainen, tuki järjestetään siten, että turvataan palvelujen jatkuvuus, ellei palvelujen muuttaminen ole asiakkaan edun mukaista (Sosiaalihuoltolaki 38§).

Asumispalvelua järjestetään koko Keusoten alueella. Asumispalvelupäätöksen jälkeen voidaan tarjota paikkaa myös muusta kuin asiakkaan kotikunnasta. Asiakas voi myöhemmin toivoa asumispalvelupaikan vaihtoa perustelluista syistä. Asumispalveluyksiköissä on myös kahden hengen huoneita, joita kohdennetaan pariskuntien tai samaa sukupuolta olevien asiakkaiden asumiseen.

Asiakkaalle kerrotaan paikan vastaanottamiseen liittyvistä aikarajoista hakuprosessin alkuvaiheessa. Asiakkaan tulee ilmoittaa asumispaikan vastaanottamisesta viipymättä, viimeistään seuraavana arkipäivänä paikan tarjoamisesta. Asiakkaan tulee siirtyä asumispalveluyksikköön heti (viimeistään 2 vuorokauden

sisällä paikan vastaanottamisesta). Sairaalahoitosta (erikoissairaanhoidon ja terveyskeskushoidon) on siirryttävä viipymättä.

Huoneen sisustamista ja omien tavaroiden siirtämistä yksikköön voi tehdä rauhassa muuttopäivän jälkeen. Asiakas muuttaa yksikköön tehden vuokrasopimuksen yksikön kanssa. Asiakkaan tulee ottaa omaan asuntoon koskeva kotivakuutus. Kotivakuutus huomioidaan asiakasmaksulain 10 d§ mukaisesti asumismenoina, joita pitkäaikaisesta ympärivuorokautisesta palveluasumisesta aiheutuu.

Pitkäaikaista hoitopaikkaa jonottavien sijoitusjärjestys jonossa riippuu kiireellisyysjärjestyksestä. Siinä huomioidaan myös asiakkaan asumiseen ja hoitoon liittyvät erityistarpeet sekä asiakkaan omat toiveet.

4.4 Asumispalvelupaikasta kieltäytyminen

Mikäli asiakas, hänen omaisensa tai asioidenhoitajansa ei vahvista paikan vastaanottamista tai kieltäytyy tarjotusta paikasta, kieltäytyminen kirjataan asiakastietojärjestelmään. Jos asiakas kieltäytyy perustellusta syystä, hän jää odottamaan paikkaa kiireellisyysjärjestyksen mukaisesti. Asiakkaalla voi olla perusteltu syy kieltäytyä paikasta esimerkiksi, jos läheisellä ei ole mahdollisuutta tavata asiakasta asumispalveluyksikön sijainnin vuoksi. Asiakkaan kieltäydyttyä hänelle soveltuvasta tarjotusta paikasta perusteetta, asiakkaan kiireellisyys arvioidaan uudelleen ja hänen sijoituksensa asumispalvelupaikkajonossa voi tippua alaspäin. Asiakkaan kieltäytyessä paikasta järjestetään hoito seuraavasti:

- kotona hoitopaikkaa odottaneen asiakkaan hoito jatkuu kotona kotihoidon ja kotona asumisen tukipalveluiden turvin ja hänelle tehdään tarvittaessa palvelutarpeen arviointi
- asiakas ei voi jäädä odottamaan hyvinvointialueen järjestämälle jonotuspaikalle (terveyskeskuksen vuodeosastolle, kuntoutuskeskukseen, kriisi- tai lyhytaikaispaikalle, kotiutus- ja arviointiyksikköön, perhehoitoon) toivomaansa asumispalvelupaikkaa, vaan hänen tulee siirtyä osoitettuun asumispalvelupaikkaan viipymättä. Asiakas voi halutessaan jäädä osoitetulle asumispalvelupaikalle odottamaan asumispalvelupaikan vaihtoa.

4.5 Asiakkaan palvelutarpeen muuttuminen asumispalvelupaikkaa odottaessa

Mikäli asiakkaan toimintakyky ja palvelun tarve muuttuu jonotusaikana, asiakkaan tilanne arvioidaan uudelleen. Asiakkaan toimintakyky voi jonotusaikana saatujen palveluiden myötä parantua, jolloin hänelle tehdään uusi palvelutarpeenarviointi ja päätös ja tarvittaessa hänet voidaan poistaa asumispalvelupaikkaa odottavien listalta.

4.6 Asumispalvelupaikan vaihtaminen

Asumispalvelupaikan vaihtaminen voi tulla esille asiakkaan, hänen omaisensa/asioidenhoitajansa tai asumispalvelupaikan aloitteesta. Asiakkaalle tarjottava hoitopaikka pyritään valitsemaan siten, että tarpeettomat siirrot voidaan välttää. Paikan vaihtoa käsiteltäessä kuullaan aina asiakasta ja paikan vaihtamisen tulee olla asiakkaan kokonaisedun mukaista.

Paikan vaihtaminen on pääasiassa mahdollista vain:

- jos asiakkaan palveluntarve muuttuu ja nykyinen paikka ei pysty vastaamaan asiakkaan muuttuneeseen palvelutarpeeseen
- jos asiakas on paikkatilanteen vuoksi sijoitettu toivomansa kunnan ulkopuolelle ja toivotusta kunnasta tulee tarjolle asiakkaan palveluntarvetta vastaava paikka
- puolisoiden yhteisasumisen mahdollistamiseksi.

Mikäli asumispalvelupaikan vaihtaminen tulee esille asiakkaan palveluntarpeen muuttumisen vuoksi, asiakkaan palveluntarve arvioidaan uudelleen. Asiakkaalle annetaan paikan vaihtamisesta aina kirjallinen päätös oikaisuvaatimusohjeineen. Päätöksen ollessa myönteinen, asiakas odottaa uutta paikkaa nykyisessä hoitopaikassa tai hyvinvointialueen osoittamassa muussa hoitopaikassa, jos asiakkaan palvelutarpeeseen ei pystytä nykyisessä hoitopaikassa vastaamaan.

4.7 Asumispalvelupaikasta luopuminen

Asumispalvelupaikasta luopumisen hetkellä tulee asiakkaan tai hänen asioidenhoitajan/omaisen ilmoittaa hoivapaikan tarpeen päättymisestä kyseiseen yksikköön. Päättymisilmoituksen myötä sovitaan asunnon tyhjentämisen aikataulusta. Usein kyseessä on vuokrahuoneisto ja näin ollen asiakkaan vuokravastuun osalta noudatetaan Lakia asuinhuoneiston vuokrauksesta (481/1995). Asunnon tyhjentäminen ei vielä vapauta asiakasta vuokran maksuvelvoitteesta. Asiakkaan vuokravastuu päättyy lain määräämää aikaa aiemmin, mikäli asuntoon muuttaa uusi asukas ennen vuokravastuun päättymistä. Vuokrat maksetaan aina etukäteen kuun alussa. Mikäli vuokravastuu katkeaa ennen kuun loppua, palautetaan liikaa maksetut vuokrarahat takaisin asiakkaalle.

5. Muuta huomioitavaa

5.1 Palveluseteli

Myönteisen yhteisöllisen asumisen ja ympärivuorokautisen palveluasumisen päätöksen saanut hakija voi valita asumispalveluiden tuottamisen palvelusetelillä.

Asiakas valitsee itselleen sopivan palveluntuottajan Keusoten palvelusetelimallissa mukana olevista palveluntuottajista. Ennen palvelusetelipäätöksen tekemistä varmistetaan, että asiakas kykenee joko itsenäisesti tai lähiomaisten tai edunvalvojan tuella hankkimaan hänelle palvelusetelipäätöksellä myönnetty palvelut. Palvelusetelin arvo riippuu asiakkaan tuloista ja Keusote on määritellyt palvelusetelille tulojen mukaiset arvot. Asiakkaan maksettavaksi jää palveluntuottajan hinnan ja palvelusetelin arvon välinen erotus eli omavastuuosuus. Palvelusetelillä katetaan palvelumaksua (hoito / hoiva, tukipalvelut) ja ateriamaksua. Asiakas maksaa itse omavastuuosuuden, vuokran, lääkkeet ja muut kulut. Ennen palvelusetelin myöntämistä varmistetaan, että asiakkaan maksukyky riittää palvelusetelillä tuotettavaan palveluun.

5.2 Kotikuntalain mukainen muutto asumispalveluihin

Kotikuntalain (11.3.1994/201) 3a §:n mukaan kotikuntansa ulkopuolella asuvalla henkilöllä on oikeus vaihtaa kotikuntaa, mikäli hän on ollut yli vuoden mittaisessa, pitkäaikaisessa hoitosuhteessa. Oikeus koskee henkilöitä, jotka ovat viranomaispäätöksen perusteella sijoitettu laitoshoitoon, perhehoitoon tai asumaan asumispalvelujen avulla kotikuntansa ulkopuolelle. Sosiaalihoitolain (8.7.2022/589) 60 §:n perusteella henkilöllä, joka ikänsä, vammaisuutensa tai muun sellaisen syyn vuoksi ei kykene asumaan itsenäisesti, on oikeus hakea palveluja ja hoitopaikkaa myös muusta kuin kotikunnastaan. Sopimusmenettelyä voidaan myös soveltaa tilanteessa, jossa henkilö on toistaiseksi kyennyt asumaan kotonaan esimerkiksi omaishoidon tuen avulla, mutta hänen olosuhteensa ovat nopeasti muuttumassa siten, että hän on sosiaalihoitolain 60 §:ssä tarkoitettujen palvelujen tarpeessa. Kotikuntalain 3b: §:n mukaan henkilön kotikunta muuttuu, jos hän muuttaa toiseen kuntaan Sosiaalihoitolain (8.7.2022/589) 60 §:ssä tarkoitettussa tilanteessa.

Jos toinen hyvinvointialue on sijoittanut asiakkaan toiselle hyvinvointialueelle ja asiakas käyttää kotikuntalain 3 a §:n mukaista valinnaoikeuttaan ja vaihtaa kotikuntaansa, siirtyy palveluiden järjestämisvastuu sille hyvinvointialueelle, jossa asiakkaan uusi kotikunta sijaitsee. Se hyvinvointialue, joka järjestää palvelut, vastaa myös kustannuksista.

Jos asiakas ei käytä kotikuntalain 3 a §:n mukaista valintaoikeuttaan, niin silloin järjestämis- ja kustannusvastuu säilyy sijoittaneella hyvinvointialueella. Kotikuntalain mukaisen

muuton hakuprosessi etenee hakemuksen ja päätöksen teon osalta samoin kuin Keski- Uudenmaan hyvinvointialueen asiakkaila (kohta 4.1).

5.3 ARA- selvitys

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA) toimivaltaan kuuluu antaa yleistä ohjausta arava- ja kerkotukivuokra-asuntojen asukasvalinnoista. Asukasvalintojen valvonta (viranomaistehtävä) kuuluu kunnalle. Kunnan tulee valvoa, että valtioneuvoston vahvistamia asukasvalintaperusteita noudatetaan, ts. valtion tuella rakennettujen vuokra- ja osamistusasuntojen asukasvalinnat toteutetaan säädösten ja ohjeiden tarkoittamalla tavalla ARA:n ohjeita noudattaen. Asukasvalintaopas löytyy osoitteesta www.ara.fi/asukasvalinta-opas.

Keski- Uudenmaan hyvinvointialueen alueella asukkaiden valinta perustuu erityisesti sosiaaliseen tarkoituksenmukaisuuteen ja taloudelliseen tarpeeseen. Valintaperusteina ovat hakijaruokakunnan asunnontarve, varallisuus ja tulot. Valtioneuvoston asetuksen mukaan etusijalle asetetaan asunnottomat ja muut kiireellisemmässä asunnon tarpeessa olevat, vähävaraisimmat ja pienituloisimmat hakijaruokakunnat.

ARA suosittelee, että kunnat määrittävät vuosittain hyväksyttävän varallisuuden enimmäisrajat. Hyväksyttävät varallisuusrajat lähetetään tiedoksi vuokra-asuntoja omistaville yhteisöille. Asumispalvelupaikkaa haettaessa asiakkaalta pyydetään varallisuusselvitys ARA-kelpoisuuden selvittämiseksi.

5.4 Erityisryhmien asuminen

Erityisryhmät määritellään jonkin olosuhteen tai henkilöön liittyvän ominaisuuden perusteella, jolloin tietyt henkilöt tai perheet saattavat kuulua yhtä aikaa useampaankin erityisryhmään. Kyseessä voi olla iän, terveydentilan, fyysisten ominaisuuksien, elämäntilanteen tai etnisen taustan mukaan määrytyvä ryhmä.

Ikääntyneiden ympärivuorokautisessa palveluasumisessa huomioidaan myös erityistä vaativaa, esim. psykogeriatrasta, hoivaa tarvitsevat ikääntyneet. Lisäksi ikääntyneille suunnatuissa hoivayksiköissä voidaan tarjota hoivaa myös mielenterveys- ja päihdekuntoutujalle tai vammaispalveluasiakkaalle, mikäli asiakkaan tarve kohdistuu erityisesti hoitoon ja hoivaan.

5.4.1 Psykogeriatrinen hoiva

Psykogeriatrinen hoiva on tarkoitettu asiakkaille, joilla on haasteita arjessa pärjäämisessä (mm. turvattomuus, harhat, käytöshäiriöt, karkailu ja aggressiivisuus). Usein asiakkaat sairastavat keskivaikeaa tai vaikeaa muistisairautta, jotka estävät asiakkaan itsenäisen selviytymisen. Asiakkaat tarvitsevat useissa päivittäisissä toiminnoissaan aikaa vievää, jokapäiväistä, ympärivuorokautista hoitohenkilöstön apua ja ohjausta sekä jatkuvaa valvontaa. Asiakkaat ovat yhden tai kahden hoitajan autettavia.

Hoidon tavoitteena on asiakkaan jäljellä olevan toimintakyvyn edistäminen ja ylläpitäminen sekä sairauksien hyvä hallinta. Asiakas asuu asumispalveluyksikössä elämänsä loppuun saakka. Palveluun kuuluu myös palliatiivisen hoidon järjestäminen. Psykogeriatriseen hoivaan tarkoitettuja ryhmäkoteja on useimmiten osana myös tavanomaista ympärivuorokautista palveluasumista.

5.4.2 Mielenterveys- ja päihdekuntoutujat ja vammaispalvelun asiakkaat

Erityisryhmien asumisella tarkoitetaan pääsääntöisesti ikääntyneen mielenterveys- ja päihdekuntoutujan tai vammaispalveluasiakkaan asumista ikääntyneiden asumispalveluyksiköissä. Erityisryhmään kuuluvalla asiakkaalla tarkoitetaan ikääntynyttä, jolla on monialainen asiakkuus vammaispalvelun tai päihde- ja mielenterveyspalvelujen kanssa sekä asumispalvelun tarve. Tarkoituksena on, että erityisryhmiin kuuluvien asiakkaiden sijoittuminen asumispalveluihin tapahtuu tarveperusteisesti asiakkaan tilanteen ja tarpeen mukaan, eikä ikäperusteisesti.

Erityisryhmiin kuuluvien asiakkaiden sijoittumista ikääntyneiden asumispalveluihin ohjaavat keskeiset periaatteet ovat:

- Asiakkaan palvelutarve arvioidaan sen palvelun piirissä, jossa asiakkaan palvelutarpeen syy on suurin (somaattiset sairaudet, mielenterveys- tai päihdeongelmat, vammaisuus tai muistisairauden haasteita arjessa pärjäämisessä)
- Mikäli asiakkaan palvelutarpeen syy on useammalla toiminta-alueella, sijoituspaikka arvioidaan moniammatillisena yhteistyönä. Palvelutarpeen arviointiin osallistuvat asiakkaan tilanteen käsittelyn kannalta ne asiantuntijat, joiden asiantuntemuksen hyödyntäminen on asiakkaan tilanteen kannalta tarpeellista
- Mikäli asiakkaan palvelutarpeen suurin aiheuttaja on päihdeongelma tai muu syy, jonka korjaannuttua asiakkaan toimintakyky voi merkittävästi parantua, tehdään päätös hoivapaikan saamisesta määräaikaisena.

Arvioitaessa erityisryhmään kuuluvan asiakkaan sijoittumista ikääntyneiden asumispalveluyksikköön tulee asiakkaan tilanne arvioida sen mukaan, mikä hänen tilanteessaan on keskeisin tekijä, joka vaatii tukea ja hoitoa. Mielenterveys- ja päihdekuntoutujan tai vammaispalvelun asiakkaan palveluasuminen voidaan järjestää ikääntyneiden asumispalveluiden puolella, mikäli asiakkaan pääasiallinen toimintakyvyn lasku ja avun tarve

johtuu ikääntymisestä tai hoivan tarpeesta eikä niinkään enää hänen perussairaudestaan tai mielenterveys -ja/tai päihdeongelmasta. Asiakkailla voi olla heikentynyt kognitiivinen, fyysinen ja sosiaalinen toimintakyky, josta johtuen he tarvitsevat päivittäisissä toimissa hoitohenkilöstön asumisen palvelutyyppin mukaista hoivaa, tukea ja valvontaa. Päätös ns. erityisryhmän asiakkaan sijoittumisesta ikääntyneiden palveluihin tehdään yhteistyössä ikäihmisten asiakasohjauksen asiakasohjaajan sekä mielenterveys- ja päihde sekä vammaispalvelun palveluohjauksesta vastaavien toimijoiden kanssa.

Ikääntyneen vammaispalvelun tai päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaan asumispalvelutarpeen ilmetessä, palvelutarpeen arviointi tehdään ensisijaisesti sen palvelun piirissä, jossa asiakkuus on sekä hyödynnetään tarvittaessa yhteisarviointia ikääntyneiden puolen kanssa. Erityisesti ikääntyneiden asiakasohjauksen tekemää arviointia tarvitaan ikääntyneiden toimintakykymittareiden (RAI) osalta niissä tilanteissa, joissa mittareiden käyttö on perusteltua asiakkaan tilanteen kannalta. Sijoituessaan ikääntyneiden asumispalveluihin erityisryhmään kuuluvan henkilön erityistarpeisiin liittyvä lääketieteellinen hoito tulee olla tasapainossa. Erityisryhmään kuuluvan asiakkaan lääkärikontaktit ja seurannat eivät voi katketa palveluasumisen paikan vaihtuessa, vaan laaditaan suunnitelma hoidon jatkuvuudesta.

Uusien asiakkaiden kohdalla palveluntarpeen arvioinnissa on huomioitava, että Sosiaalihuoltolaki on ensisijainen tapa järjestää asiakkaan palvelutarvetta vastaava sijoittumisaika erityislakeihin nähden. Asiakkaan tulee kuitenkin täyttää hyvinvointialueen ikäihmisten asumispalveluiden myöntämisperusteet. Asumispalvelupaikan valinnassa tulee huomioida myös ostopalveluyksiköissä voimassa oleva toimilupa ja siinä mainitut asiakasryhmät. Asiakkaan sijoittumisessa tulee huomioida asiakkaan tarve ja asumispalveluyksikön osaaminen niin, että ne vastaavat toisiaan.

Asumispalveluissa tällä hetkellä olevien ikääntyneiden vammaispalvelujen tai päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaiden osalta tarkastellaan moniammatillisen palvelutarpeen yhteydessä, onko asiakas tarvettaan vastaavassa asumispalvelupaikassa ja oikealla sopimuksella. Asumispalvelupaikan siirtoja ei tehdä ikäperusteisesti, vaan aina asiakkaan hoidon tarpeeseen pohjautuen.

Ikääntyneiden päihdeasiakkaiden kohdalla voidaan päihteiden käytöstä johtuvan toimintakyvyn laskun sekä siitä seuranneen hoidon ja palvelujen tarpeen kohdalla tehdä myös määräaikainen sijoittumispäätös.

Päihteiden käytön jäädessä pois toimintakyky usein kohenee, jolloin palveluasumisen yksikössä tehdään jatkuvaa arviointia asiakkaan toimintakyvystä ja tarpeesta asumispalvelulle siitä näkökulmasta, onko esimerkiksi siirtyminen kevyempään asumiseen mahdollista. Vammaispalvelun asiakkaiden osalta tulee tarkastella sijoittumista ikääntyneiden asumispalveluihin erityisesti asiakkaan tarpeen mukaisesti. Lisäksi tarkastelussa tulee huomioida asiakkaan tarve biologisen iän perusteella kognitiivisen iän sijaan, ja arvioida sijoittuminen oikean kohderyhmän asumispalveluun tämän pohjalta.

5.5 Asumispalvelupaikkaa odottavien kiireellisyysjärjestys

Pitkääaikaista asumispalvelupaikkaa myönnettäessä tavoitteena on löytää asiakkaalle hänen palveluntarvettaan vastaava asumispalvelupaikka ja välttää tarpeettomia siirtoja. Asumispalvelupaikan järjestämisessä huomioidaan asiakkaan sosiaalisten suhteiden ja elinympäristön säilyminen, ARA-kelpoisuus, jonotusaika, kiireellisyys sekä asiakkaan toiveet. Hyvinvointialueella on kuitenkin viime kädessä oikeus päättää tarkoituksenmukaisesta asumispalvelupaikasta.

Kiireellisesti paikkaa tarvitsevia asiakkaita ovat:

- asumispalvelupaikkaa terveyskeskuksen vuodeosastolla akuuttihoiton tarpeen päättymisen jälkeen odottavat asiakkaat
- toistuvasti kodin ulkopuolelle lähtevät ja harhailevat asiakkaat
- asiakkaat, joilla kotona asuessaan on ollut selkeitä vaaratilanteita (kuten tulipaloriski) ja niihin ei ole mahdollista vaikuttaa
- asiakkaat, joiden omaishoitaja ei voi jatkaa tehtävässään
- psykiatriasta tai vaativaa hoivaa ja tukea tarvitsevat asiakkaat
- asiakkaat, joiden tarvitsemaa hoitoa ja hoivaa ei voida muutoin järjestää asiakkaan turvallisuuden, hyvinvoinnin ja terveyden turvaamiseksi.

Asumispalvelupaikkaa odottavien sijoittamisjärjestystä arvioitaessa huomioidaan seuraavia tekijöitä:

Kotona odottavien kohdalla huomiota kiinnitetään seuraaviin asioihin:

- toistuva harhailu kodin ulkopuolella
- selkeät vaaratilanteet, kuten tulipaloriski
- nesteen- ja ravinnonsaantia ei pystytä turvaamaan
- omaishoitajan jaksaminen / uupuminen
- aggressiivisuus
- kotihoidon työntekijän pääsyn estäminen kotiin
- epätarkoituksenmukaiset asumisolosuhteet

Asumispalvelussa paikkaa odottavien osalta sijoittamisjärjestykseen vaikuttaa:

- tarkoituksenmukainen sijoituspaikka määrittyy terveydentilan, toimintakyvyn ja avun tarpeen mukaan
- jonoon asettamispäivämäärä

Liitteet

Liite 1 Asumispalvelun sisältö

Lyhytaikainen asumispalvelu sisältää seuraavat palvelut yksilöllisen suunnitelman mukaisesti:

- omatoimisuuden ja toimintakyvyn edistäminen
- ympärivuorokautinen hoiva ja huolenpito sekä päivittäisissä toimissa avustaminen
- lääkehoidosta huolehtiminen
- ravitsemuksesta huolehtiminen
- aktiivisen arjen toiminnallisuus
- siivous, pyykkihuolto ym. kodinhoidolliset tehtävät
- turvapalvelut

Yhteisöllinen asuminen sisältää seuraavat palvelut yksilöllisen suunnitelman mukaisesti:

- sosiaalista kanssakäymistä ja toimintakykyä edistävää toimintaa
- päivittäisissä toimissa tukeminen yksilöllisen suunnitelman mukaisesti
- lääkehoidosta huolehtiminen tarvittaessa yksikön toimesta
- ateriat-, vaatehuolto-, peseytymis- ja siivouspalvelut sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut yksilöllisen suunnitelman mukaan kotihoidon tukipalvelujen periaatteiden mukaisesti

Ympärivuorokautinen palveluasuminen sisältää seuraavat palvelut yksilöllisen suunnitelman mukaisesti:

- sosiaalista kanssakäymistä ja toimintakykyä edistävää toimintaa
- ympärivuorokautinen hoiva ja huolenpito sekä päivittäisissä toimissa avustaminen
- henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtiminen
- lääkehoidosta huolehtiminen yksikön toimesta
- ravitsemuksesta huolehtiminen
- aktiivisen arjen toiminnallisuus
- siivous, pyykkihuolto ym. kodinhoidolliset tehtävät
- tarvittavat turvapalvelut